

Љиљана Дугалић
ЛОПТА У КРОШЊИ ЈАБУКЕ

Љиљана Дугалић

ЛОПТА У КРОШЊИ ЈАБУКЕ

Илустрације у књизи
Слободанка Боба Тодоровић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

МАТИЈА И БЕЛЕ НОЋИ

Лети, лети, лети, лети..... Птица!

Лети, лети, лети, лети..... Зоља!

Лети. Лети. Лети. Лети..... Лептир!

Лети. Лети. Лети. Лети..... Мува!

Лети. Лети. Лети. Лети..... Патка! (А она још и плива преко Саве...)

Лети. Лети. Лети. Лети..... Матија!

Лети. Лети. Лети и Матија. У авиону. Путује у далеку земљу која се зове Шведска. Тамо његови родитељи имају пријатеље, па су их позвали да мало дођу код њих у госте. И да обавезно доведу и Матију.

Матија сада седи у свом седишту и вири кроз прозор. Колико год да се труди, види само небо. Можда ће видети анђеле, ишчекивао је. Ко зна, можда се и сами Бог појави. Он живи на Небу. Не би га изненадило и да види прабаку за коју су му рекли да се преселила на Небо. Био је на опрезу да му случајно не промакне, ако се појаве.

Али, нико се није појављивао, чак ни птице. Ни зоља. Ни лептир. Ни мува. Ни патка...

У тим ишчекивањима већ се чуо глас стјуардесе која им је најавила да ће ускоро слетети. Дошло му је да се побуни и да пилоту каже да обрне још један круг. Уопште никога није видео кога је очекивао да ће угледати када се авион вине у небеса. Али се утешио да ће за који дан бити нова прилика, када крену назад за Београд. Није још све готово.

Његови су родитељи обављали послове око пртљага, показивали три књижице повеза с њиховим сликама и насмејано, у групи људи који су иза замућених стаклених врата извиривали ишчекујући госте, и сами препознали своје пријатеље.

Срдечно су се поздравили, изгрлили, њега, Матију изљубили, мада их први пут среће у животу. Говорећи сви у глас, напустили су аеродромску зграду.

Матија је био сањив. Зачудо. Он не спава по подне, тако спавају само мала деца, а њега ни тада нису могли да наговоре да по дану иде у кревет. Ноћу се спава. Јер деца ноћу док спавају расту. А дању се играју, друже, трче, разговарају, упознају свет, постављају питања одраслима и памте њихове одговоре... Била су то Матијина уверења.

Али, сан му је сада изненада напао очне капке и он их је једва држао подигнуте. Није вредео сав труд који је улагао да разгледа пределе кроз које су се возили. Током вожње од аеродрома, удаљеног неколико десетина километара, до града у коме живе њихови пријатељи, Матија је задремао.

„Уморио се од утисака и узбуђења”, као из даљине чуо је глас своје мајке. А када су с треском спуштена врата пртљажника и заљуљала ауто, пренуо се и стао радознано да се осврће око себе, док није схватио где се налази.

Напољу је био дан.

У тој држави, уверио се дечак, никада се не смрква и дан непрекидно траје.

Оооо, колико то пружа могућности за дружење и игру, помислио је упућујући се ка згради њихових пријатеља. Али, није могао да одоли, угледавши паркић за децу и он се сјурио ка трамбулини. Од трамбулине до тобогана. Од тобогана до вратила...

„Хајде, Матија, сутра ћеш се забавити тим реквизитима, идемо да се сместимо”, позвао га је отац. Дечак је послушно, али ипак и помало невољно, кренуо за одраслима.

Пријатељи су се потрудили да га у стану дочекају разне играчке, за које су одмах рекли да их може понети са собом, купљене су за њега.

„Али, немој сада да их све отвараш, треба да вечерамо”, скренула му је пажњу мајка.

„Да вечерамо!”, изненадио се дечак. „Ваљда да ручамо? Напољу је дан.”

У овој земљи сада је стално дан.¹

„Стално је дан!”, запрепасио се дечак.

„Како је могуће?”, запитао је, али су се одрасли већ позабавили припремама за обед.

„Сутра ћемо о томе више причати, дођи сада да вечераш па на спавање. Ујутру нас чекају разне пустоловине...”, мајка ипак није остала дужна одговора.

Док је био у купатилу, после вечере, у спаваћој соби за госте већ су биле спуштене ролетне и дневна светлост је у танком снопу продирала у собу. Али је Матијин кревет био иза комодe и он је био уморан, јер се већ по добу дана у Србији приближавала поноћ. У то време, код куће, увелико спава. Јер, деца док спавају – расту...

Сутрадан су обилазили музеје, били у забавном парку, седели на обали језера којима је изобилна та земља, возили бицикле, сваки минут тога дана

---

1. Беле ноћи су ноћи у којима Сунце залази накратко, тако да је ноћ светла. Јавља се на крајњем северу или на крајњем југу земљине кугле.

провели су незаборавно. Дечак је био презадовољан. Причаће својим другарима, када се врати кући, какве је све доживљаје стекао на овом путовању али...

Једна му мисао, ипак, све време није давала мира...

Ишчекивао је да мрак прекрије град и да месечева светлост обасја собу...

Међутим, ноћ није стизала...

Питања јесу!

Ако је стално дан, како знају да је ноћ?

Ако је стално дан, када деца иду у школу, малишани у вртић?

Ако је стално дан, како одрасли знају да треба да устају за посао?

Ако је стално дан, када деца расту?

Ако је стално дан, како знају да треба да доручкују, а не да вечерају?

Ако је стално дан, има ли код њих несанице?

Ако је стално дан, како се зна да ли на небу сија месец или сија сунце?

Ако је стално дан, како се дан не умори од свакодневног посла да непрекидно буде ту, без паузе која долази с мраком?

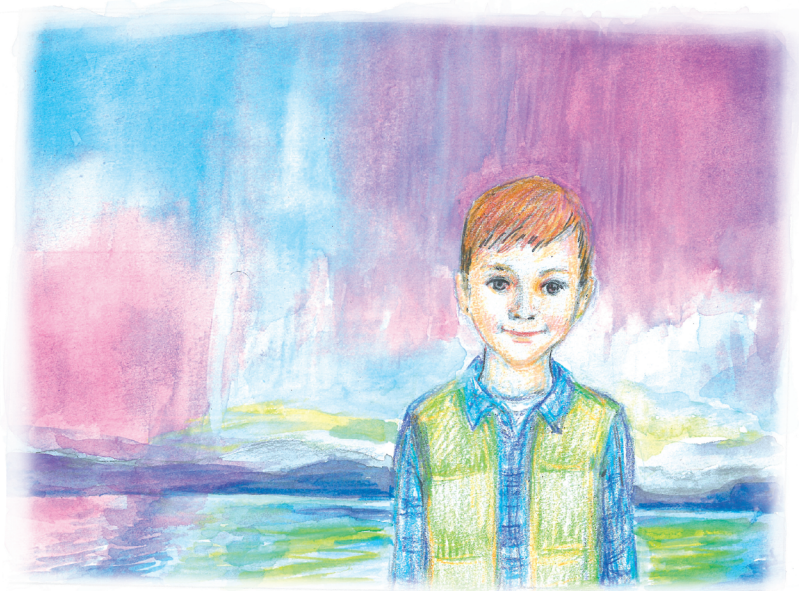
Ако је стално дан, како знају да је свануло?...

Низала су се питања у Матијиној глави.

И да ли деца у тој земљи расту, или чекају да поново падне мрак, па да надокнаде што преко белих ноћи нису постигли?

Има ли у тој земљи петлова и да ли они кукуричу? И ако кукуричу – када то чине?

Да с родитељима није дошао у Шведску, никада за такву појаву не би чуо. И сада мисли да је баш имао много среће што је рођен баш у Београду. И да много воли Србију.

ВЕЛЕМАЈСТОР НЕЂО

Међу старим стварима свога деде, кога није запамтио, јер је деда напустио овај свет пре него што је Неђо проговорио, једнога лета, пронашао је необичну кутију у качари. Качара, како су звали прастару кућу на имању, направљена је била од осушених и очађавелих летава, била је ниског стропа и малих врата. Кроз та врата једино је дечак са својом висином могао усправно да прође.

Базао је по дворишту, њушкао као пас трагач по имању, тражећи разоноду, док су одрасли, забављени својим обавезама, били куд који. И тако му је у качари за око запала необична кутија с малом бравицом без кључаонице, необично прошарана црно-белим квадратним пољима једнаких димензија. Извукао ју је испод дењака старих ствари, дунуо да растера прашину, звучно кинуо и онда својом мајицом угланцао странице кутије. Пред његовим очима је просто блеснуо дуборез којим је обод кутије био украшен.

Ко зна шта је све у том часу дечак помишљао да се у тој тајанственој кутији налази! Да неће можда нека непозната бића да измиле из ње? Да нема неког отровног инсекта? Шта ако се у кутији склупчала нека отровница и има читаво легло својих змијица?... А шта ако је у кутији неко скривено благо за које нико не зна, сем њега... Осврнуо се око себе, не би ли нашао неко згодно место да седне. Када је угледао старо буре преко кога су биле положене ко зна када скупљене крпаре из куће, сео је и на крило положио мистериозну, а необично лепу дрвену кутију.

Месингану бравицу, која је више личила на копчу, покушао је да отвори, али се она расушила, зарђала и скоро запекла, тако да се мрднула није, упркос његовим покушајима. Освртао се око себе не би ли пронашао неки предмет којим би развалио бравицу. Угледао је поломљени нож који је знао да су његови користили у башти када су желели да из земље ишчупају лук или роткву. Није био оштар, али је имао танке ивице и њиме је покушао да покрене копчу која је забравила кутију.

Успео је у томе, не приметивши да је мало оштетио дрвену ивицу кутије. Радозналост је била већа да види какво скривено благо се налази у њој.

Мале, једва приметне шарке на кутији су шкрипнуле и дечак је морао да употреби снагу да би је отворио. Чуо се још неки крцкаст звук. Као да су се ивице кутије одвајале против воље, јер су дугогодишњим стајањем срасле једна уз другу. Најзад, кутија се отворила и он је с чуђењем и дивљењем

угледао невелике дрвене патуљке различитог облика, међу којима је јасно уочавао фигуру краља с достојанственом круном на глави и нешто нижу фигуру краљице с елегантном круном. Ту су била и четири дрвена стуба. Одмах уз њих и фигуре с главама коњића. А уочио је и четири фигуре које су му личиле на мршаве ловце, бели као да су имали црни шеширић, а црни бели на глави. Међу тим црно-белим фигурама, као дечурлија у улици када се растрче, окупило се мноштво малих, здепастих, дрвених патуљака исте величине.

Па шта сам то нашао, запитао се дечак, забринут сме ли икоме рећи за постојање те кутије у којој се налазио читав један свет. Краљевство са свитом и поданицима.

За сада је одлучио да ћути о пронађеној кутији, док не сазна која јој је намена. За то време, кутију ће сместити на неко сигурније место, за које само он зна. Где би то могло бити? Освртао се у неосветљеној качари и најзад на бочном зиду, лево од врата, разазнао окачене своје старе санке с наслоном за леђа, које је прерастао, а и зима је далеко, нико их неће померати. Кутију је сместио уз дрвени наслон, тако да кутија остаје невидљива било коме ко у неосветљеној качари погледа у санке.

Једне од наредних вечери, када су се родитељи и остали чланови велике породице окупили за трpezом, некако се изненада повела прича о прадеки. О његовим навикама, о бициклу који је возио до последњег дана свог живота, о свакодневном читању *Политике* од прве до последње стране и решавању укрштених речи. О пасионираном игрању шаха у клубу пензионера. И о његовој вишемесечној партији с колегом, железничарем, који је живео негде на истоку Србије. У време када није било мобилних телефона, а и обични су били ретки, па су се њих двојица дописивали дописницама на којима је стајао наредни потез у партији коју су тако месецима играли.

А шта је шах, запитао је дечак веома заинтересован за разговор који се водио у трpezарији велике породичне куће. Тек тада обратише пажњу на њега.

Па зар деда Томин праунук не зна шта је шах? Зачудише се за столом.

Дедер, донесите дедин шах. Донесите! Да. Али, одакле? Одакле да га донесу? Ко зна где је деда Томин шах? И стадоше да се згледају. Нико не зна. Претражише комоде, плакаре, радне столове, породичну библиотеку, оставу, подрум, таван... Нигде нема шаха. А да нису неком позајмили а он заборавио да врати? Да га нису неком поклонили? Тако ускомешани нису ни приметили да је дечак истрчао из куће и стругнуо до качаре. Нешто му је говорило да једини он зна где је прадедин шах, мада уопште није ни знао шта је шах.

Померивши своје старе санке, узео је неки дан раније пронађену кутију с дрвеним краљевима и патуљцима и пожurio назад у кућу.

Да ли ово тражите, огласио се с врата и пружио им кутију с црно-белим пољима на њеним страницама.

Озарише се сви. Деда Томин шах није нестало, ево га је Неђо унео у кућу. Где ли га је нашао? У качари? Па ко га је тамо однео? Нико није умео да одговори.

Отворише кутију, овај пут много лакше него када је дечак после ко зна колико времена завирио у њену унутрашњост и сусрео се с дрвеним светом који у њој, као зачаран, борави, чекајући да их светлост дана поново обасја.

Тата и теча су изврнули дрвене фигуре на сто и оне су зазвучале тупим звуком, сударајући се и котрљајући се по дрвеној подлози стола. Дечак је љубопитљиво пратио њихове покрете и запажао да свака фигура има своје одређено место и да стоје подједнако распоређене с једне и друге стране црно-белог коцкастог поља. Беле фигуре на једној, црне на другој страни.

И, партија је почела. Краљеви и краљице, скакачи с ликом коњића, ловци са шеширићима, стубићи као топовске куле и пешадинци као пијуни започели су кретање по шаховском пољу, поштујући правила која он није одмах разумевао. Запиткивао је непрекидно, сметао им и на крају тата је прву партију изгубио. Због њега. Онда је запиткивао течу, па је било један један. Онда су му рекли да се склони и да им не смета, па је он с терасе пратио партију и послушкивао речи које су током игре изговарали, да би на крају чуо – реми. И тата и теча су били задовољни, вратили су фигуре у кутију, затворили је и договорили да ће наредних дана наставити игру...

Тако се кутија шаха прадеде Томе вратила у кућу а Неђо научио правила кретања шаховских фигура. И да увек први потез вуче играч на чијој страни су беле фигуре.

Неђи се веома допала ова игра. Више од „не љути се, човече”. И више од јамба. И више од компјутера. Често су га затицали пред поређаним фигурама загледианог у шаховско поље и мало-мало па би гласно изговорио неки коментар. Исти је био као прадеда.

Од када је научио да игра шах, ниједну партију Неђо није изгубио. Било да игра белим или црним фигурама, он је увек био победник. За пораз није знао.

Неко се може запитати како је то могуће. Значи ли то да је он тако добар играч? Значи ли то да је он сасвим савладао вештину и тајне те древне игре? Ко би знао одговор на та питања?

А Неђо је шах играо сам против себе. Истовремено је био и играч белих и играч црних фигура. Мало се дубоко замисли с једне стране стола загле-

дан у разигране фигуре на шаховском пољу, па када повуче потез, а он брже боље стругне на другу страну стола па се дубоко замисли шта је намеравао противник тим потезом, када му је отворен био пут да скакачем заузме пијуново место, а врло брзо потом други пијун се смести на ослобођено скакачево поље... И, кад остану само два краља с по једним пијуном у обе боје, Неђо сам себи честита на партији.

Сазнаше тако једнога дана да се у њихову варош из Београда доселио шаховски мајстор. И, како ствари сада стоје, чим се среди, организоваће школу шаха у свом дворишту. Неђини одлучише да се мало распитају може ли тај мајстор да поучава дечака, када му је већ тако занимљиво да сам са собом игра шах. Барем неће самог себе побеђивати.

Односно, најчешће, ремизирати сам са собом.

После прве радости што ће добити прилику да нешто више научи о шаху, дечак се веома збунио. Знао је да постоје различити мајстори. Столари. Водоинсталатери. Аутомеханичари. Обућари, или кројачи... А ко је још чуо да постоје мајстори шаха? Замислио се дечак. Да ли мајстор шаха поправља фигуре? Да ли мења бравице на кутији? Да ли боји шаховска поља? Враћа ли краљу и краљици круне на главу, ако којим случајем остану без њих?...

Који алат користи мајстор шаха? Дечак је био опседнут питањима на која није имао одговоре. Тако се једнога дана, узевши прадедин, а сада и свој шах под руку, упутио на добијену адресу. Сав важан ходао је улицама радознао да што пре стигне и упозна мајсторије мајстора шаха.

Тако се Неђо обрео у дворишту шаховског мајстора.

Под дебелом хладовином ораха, брезе и липе седео је мајстор и проучавао распоред фигура на шаховском пољу и, као и Неђо, изгледа, играо сам са собом. Једино, мајстор шаха није устајао од стола, као Неђо, и прелазео на супротну страну... Имао је специјалан сто, који је дечак први пут видео у животу, са уграђеним механизмом, па се табла стола окретала око своје осовине и мајстор шаха је седећи на истом месту нападао црног краља, потом бранио белу краљицу од црног скакача...

Тако се тога дана развило једно невероватно плодно пријатељство.

Неђо је почео да открива скривене тајне те древне игре и да све чешће губи од себе самог, облећући око стола у својој кући.

Ишчекивао је дан када ће му мајстор шаха, његов учитељ, предложити да одиграју једну целу партију, а да му не даје две фигуре форе, и не враћа му потезе који би га довели до шустер мата.

Најзад, учитељ му је удовољио и када се најмање надао, одиграли су не једну, него две партије. Никад срећнији, дечак је напустио двориште мајстора шаха и као да је на седмом небу, упутио се ка својој кући.

Тај озарен лик мало ко није запазио у улицама којима се кретао. А и чланови његове породице видели су да дечак сија од среће.

Шта би, да ниси и ти постао мајстор шаха, упитао га је отац.

Малишан је остављао своју, а некада прадедину, кутију шаха на почасно место у дечјој соби и излазећи из ње поносно изговорио да је веома, веома задовољан собом.

Од мајстора шаха изгубио је само две партије.

Од две укупно које је одиграо у том дану.

Велики успех за малог будућег велемајстора.

БЛАГО

Часлав, звани Чаки, толико је урлао у чекаоници испред ординације, да се орила цела зграда Института за мајку и дете. Деца која су пролазила улицом била су веома срећна што су здрава и што их ништа не боли. Јер, тешко да било које дете подноси и саму помисао на долазак код доктора, када код доктора боли и пре него што се уђе у ординацију а доктор каже мами: „Припремите дете за преглед.” А у ординацији све справе за мучење малих пацијената. Велики штапић за сладолед, али без сладоледа, којим ти лекар притисне језик и ти мораш да кажеш: „Аааа...” „Гласније”, увек довикне доктор и ти онда мораш још гласније да понављаш: „АААААА.” Или огромна пинцета којом се не чупају обрве, него вади газу из стаклене чиније, умаче у неку љуту течност што мирише као ракија, а када ти тако мокар комадић платна ставе на огреботину, пееееечееее мнооооогоооо, као да си грешком приликом прања руку уместо хладну пустио врелу воду. А шта рећи о штупалки која личи на алат за роштиљ којим се окреће тек печено месо, а доктори је користе у сасвим друге сврхе. У које, Часлав није знао, али је примећивао и ту справу у лекарској ординацији. Ма, шта вреди што у ординацији има и играчака, када су оне ту само да скрену пажњу и преваре вас да тобож нема никаквих опасности од справа за мучење. О инјекцијама и да не говоримо.

Чаки се драо на сва уста као да му је неко други крив што га боли стомак. Добро, можда јесте и крив неко други. У ствари, нешто друго. Ма, да не тајимо. Крива је дивна, велика, црвена, сочна, с пуно црних зрнаца распоређених по њеном језгру, тако да личи на бубамару, крива је – погађате: лубеница.

Ствар се одвијала овако: била је недеља, мама је спремила омиљени Чакијев ручак: супу са звездицама, уштипке од млевеног меса, кликере од грашка, колутуће од черија и, за посланицу – на сто је изнета лубеница. Чаки је добио једну кришку, па је онда измолио још једну тању и, да се ту зауставио, сада не би морао оволико да урла испред ординације. А када су његови расклонили трпезу и повукли се у дневни боравак да предахну и мало погледају неки спортски меч на телевизији, па и да задремају ако их сан превари, Чакију је било досадно. Није имао свој компјутер, него очев лаптоп, а отац је свој уређај држао код себе, тако да Чаки није могао тек тако да укључи интернет и игра се. Чак и када му отац укључи лаптоп да би се на њему дечак мало поиграо, никада му не допушта да то траје сатима.

Чакијев отац се и бави радом на компјутеру и зна да није добро превише времена трошити пред екраном.

Чаки није знао шта ће са собом. Врло будан и решен да се дочепа још ког залогаја омиљеног летњег воћа, на једвите јаде извадио је остатак лубенице којој је фалила само једна трећина, узео кашику за супу и кренуо фино да „срче” лубеницу. Када се његовим родитељима учинило да се нешто чудно чује у стану, већ је било касно. Он се толико насркао лубенице да није могао да устане са столице. А убрзо је кренуо и

да јечи. Сад је њему стомак био као лубеница. Што и није за чуђење јер је скоро целу стрпао у себе.

Увидевши да је враг однео шалу, његови су га узели у наручје и... Даље знате шта се дешава. Ево га у дечјој болници – урла.

А те недеље, на Институту за мајку и дете, дежурала је докторка Милијана. То је она необична докторка која у ординацији није имала ни справе за мучење малих пацијената, ни превише играчака, него стелажу с књигама. Како је она успевала да лечи децу без тих справа, сам Бог зна. На њеном столу није било ни фотографија насмејаних ликова које су излечили најновији лекови, ни стоних календара или реклама. Једино је на малом комаду дрвета била само слика детета у наручју мајке. Чим је докторка Милијана чула да је лубеница у питању, одмах је знала шта треба предузети да се Чакију умање муке. Да човек, а и дете, не поверује како је лако излечити проблем када се преједемо лубеница. И док је Чаки, умирен и спласнутог стомака седео на кревету за мале пацијенте, докторка Милијана му је испричала причу из времена када је она била девојчица његовог узраста.

ПРИЧА ИЗ ДЕТИЊСТВА ДОКТОРКЕ МИЛИЈАНЕ

Догодило се следеће: отац докторке Милијане, која је имала и две млађе сестре, рекао је девојчицама да се обуку најлепше што могу и обавезно ставе на главу велику машну која је тих година била јако, јако модерна у друштву њихових вршњакиња. Нешто много важно, свечано и лепо треба да се догоди и за ту прилику је важно да укућани буду фино дотерани. И њих две су прионуле да се спремају, радознале да сазнају о чему се ради. Али, отац ни за живу главу није желео да открије ко то долази у госте. Говорио је да је дан посебан и да ће се њихов живот на један начин рачунати до тог дана, а на сасвим други од њега. И да није мала ствар то што у њихову породицу, у мали град на обали Уне, удаљен стотинама километара од Београда, у коме је службовао, стигну тако важни гости.

Милијана и њене сестре Цеца и Дуда осетиле су како се узбуђење из очевог гласа прелива у њихов дом. Онда их је повео ка пошти. Њих три су биле запањене. Шта ли ће се догодити у пошти? Какав ће то гост доћи поштом у њихов дом? Ушли су у омању просторију иза чијег пулта су стајали пакети различитих садржаја и облика. На врху свих пакета стајао је посебан, упакован у шарени папир.

Отац је из новчаника извадио папире и пружио га службеници поште. Она је подигла шарени пакет с врха гомиле и уручила оцу. Врло достојанствен, а с нескривеним узбуђењем, обратио се девојчицама да се ухвате за ручице и прате га до куће.

„Тата, ко је у пакету?“, нестрпљива је била да сазна тадашња девојчица а сада докторка, јер се уморила нагађајући, и више није била кадра да измашта кога ли ће им тата представити када отпакује пошиљку. Да су, на пример, отишли у породилиште знале би да кући доносе секу или брата. Али, шта се доноси из поште?